

Діяльність гетьмана Кирила Розумовського (1750 – 1764рр.)

Мета: скласти уявлення про останнього гетьмана К. Розумовського та його політику; розвивати в учнів інтерес до історії; виховувати повагу до історичного минулого своєї Батьківщини.

Актуалізація знань учнів.

- 1) Яку політику проводила Росія щодо Лівобережної Гетьманщини в першій половині XVIII ст.?
- 2) Назвіть основні напрямки діяльності Апостола?

1750—1764 рр. —
гетьманство К. Р.
озумовського. Відновлення
й остаточна ліквідація
гетьманства в Україні

Проблемне питання:
Чи могла Україна вибороти
незалежність за правління
К. Розумовського?
Відповідь обґрунтуйте.

Кирило Григорович Розумовський
(18 березня 1728 — 9 січня 1803,
Батурин, Чернігівська губернія) —
граф, політичний і державний діяч
Гетьманської України, останній
гетьман України (1750—1764).

Народився в селі Лемеші Козелецької сотні Київського полку в сім'ї козака Григорія Розума. Старший брат його, Олексій Розумовський, 1731 року завдяки чудовому голосу потрапив до придворної капели в Петербурзі й став невдовзі фаворитом Єлизавети І Петрівни, а після її вступу на престол 1741 року дістав від неї високі чини камергера та генерал-поручика і 1742 року таємно обвінчався з нею. Олексій Розумовський мав великий вплив при царському дворі й домогся багатьох пільг для української старшини, сприяв відновленню гетьманства на Лівобережній Україні. Саме Олексій Розумовський 1742 року забрав свого брата Кирила в Петербург, де він виховувався під опікою О.Сумарокова та І. Єлагіна.

У 1743—1745 роках Кирило Розумовський навчався в університетах Кенігсберга, Берліна, Геттінгена, Страсбурга під керівництвом відомих вчених Ейлера та Штрубе. У червні 1744 року разом з старшим братом був удостоєний графського титулу. Після повернення з-за кордону 1745 року одержав чин дійсного камергера. Маючи гарну зовнішність, чудову освіту та приємні манери, швидко завойовує високий авторитет у царському дворі. 1746 року одружується з родичкою цариці Катериною Нарішкіною.

У 1746 році 18-річного Розумовського призначено президентом Петербурзької Академії наук. Йдучи назустріч проханням Олексія Розумовського та української старшини, Єлизавета Петрівна відновила гетьманство, скасоване після смерті гетьмана Данила Апостола 1734 року, і на Глухівській раді в лютому 1750 року за вказівкою цариці гетьманом Лівобережної України було обрано Кирила Розумовського.

Самостійна робота за підручником.

Випишіть основні заходи,
здійснені гетьманом
К. Розумовським.

Діяльність гетьмана Кирила Розумовського (1750—1764 рр)

- 1) Намагався сприяти перебудові Гетьманщини на зразок держави європейського типу;
- 2) Намагався розширити політичні права старшини; розпочав скликати старшинські з'їзди— Генеральні збори, які мали тенденцію до перетворення на шляхетський парламент на зразок польського сейму;

- 3) Здійснив невдалу спробу поновити зовнішньополітичну діяльність Гетьманщини;
- 4) Здійснив військову реформу: запровадив однакове озброєння і уніформу для козацького війська та удосконалив артилерію;
- 5) Намагався досягти фінансової автономії, але за указом 1754 р. було встановлено контроль над фінансами Гетьманщини й наказано складати фінансові звіти про прибутки і видатки російському уряду;

- 6) Розпочав судову реформу, за якою Гетьманщину було поділено на 20 повітів, кожен з яких мав власний суд. Суди були становими;
- 7) Планував відкрити в Батурині університет європейського типу;
- 8) Заборонив перехід селян без письмової згоди землевласників, йдучи назустріч вимогам старшини в 1760—1761 рр.;
- 9) Виступив з проектом запровадження в Україні спадкового гетьманства і закріплення його за родом Розумовських.

Широка програма модернізації Гетьманщини й участь у ній К.Розумовського, а ще більше політична активізація українського шляхетства цілком розбіглася з цілями російського уряду, який ще з 1750-х рр. почав щораз більше обмежувати економічні й політичні права України (указ 1754 року про контроль над фінансами Гетьманщини; скасування індукти й евекти у 1754 р.; ліквідація митного кордону між Росією й Україною 1755 року; вилучення Києва з під влади гетьмана; передача українських справ знову у відомство Сенату і контроль над наданням урядів і маєтків гетьманом тощо).

Новий уряд Катерини II посилив централістичну політику щодо України. З другого боку, соціальна політика К.Розумовського й перетворення Гетьманщини на державу шляхетського типу поглибили соціальні суперечності, а династичні плани К.Розумовського викликали опозицію й опір з боку шляхетської аристократії. До того додалися ще великі втрати України внаслідок її участі у Семилітній війні. У цих умовах Катерина II скористалася з петиції про спадкове гетьманство в роді Розумовських, і 1764 року примусила К.Розумовського зрезиґнувати з гетьманства, за що йому зберегли становище високого достойника Російської Імперії, забезпечили велику пенсію й надали у власність колишні гетьманські маєтки, зокрема, Батурин. Понад 11 років (1755—1767) проводив то за кордоном, то в обох російських столицях. Наостанок таки повернувся до Батурина — прожив там останні 9 років. Тут він будує для себе розкішний палац, де збирає одну з найбагатших у Європі бібліотек.

Бесіда за запитаннями.

- 1) Коли востаннє було відновлено гетьманство в Україні? Хто був останнім гетьманом?
- 2) Що спричинило відновлення гетьманства в 1750 р.?
- 3) Перелічіть реформи, здійснені гетьманом К. Розумовським.
- 4) Чим було зумовлено стримування реформаторської активності останнього гетьмана?

Творче завдання.

Чи могла Україна
вибороти незалежність
за правління
К. Розумовського ?

Підсумки уроку:

На роки гетьманування К. Розумовського (1750—1764 рр.) припадає останній період існування Гетьманщини у складі Російської імперії. Незважаючи на бурхливу діяльність гетьмана, спрямовану на зміцнення автономного устрою, у 1764 р. імператриця Катерина II скасовує гетьманство, а протягом наступних 20 років, діючи обережно, щоб не викликати заворушення, вона ліквідувала автономію Гетьманщини, Слобідської України, а також знищила Запорозьку Січ.